

Zdravotní problematika v chovech skotu z pohledu SVS

Odborný seminář ČSCHMS, 20.9.2023

MVDr. Klára Jelínková, ÚVS SVS ČR, Odbor ochrany zdraví a pohody zvířat

Nákazová situace v ČR a v Evropě

Tuberkulóza skotu - ČR

Výskyt v ČR – naposledy v roce 2002

Eradikační program – ukončen v roce 1968

Status území prostého nákazy – od roku 2004 (se vstupem do EU)

Vakcinace – v ČR zakázána

Monitoring (jednoduchou tuberkulinací):

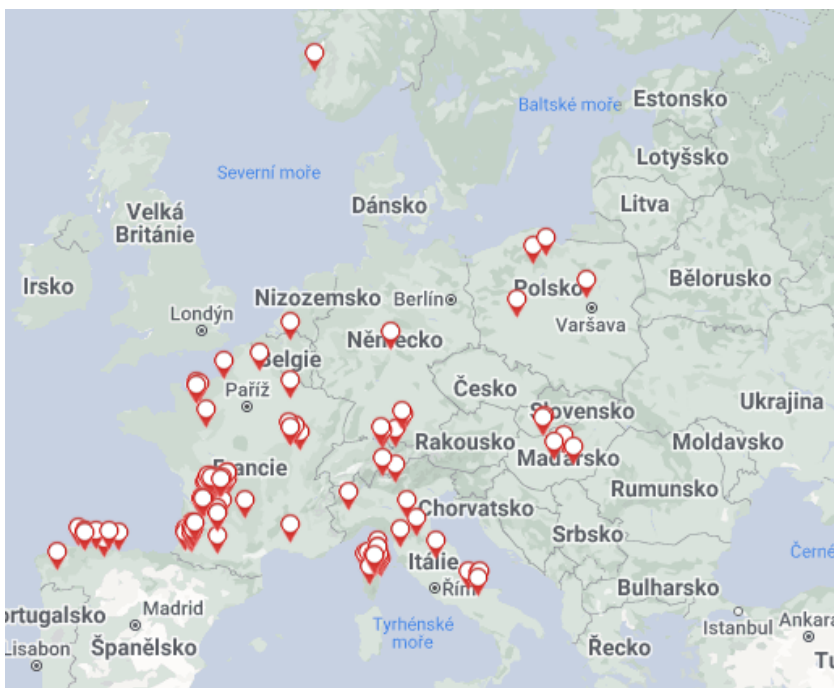
- 10 % skotu samičího pohlaví staršího 24 měsíců 1x ročně
- plemenní býci před zařazením do plemenitby a 1x ročně v průběhu plemenitby
- u skotu při dovozu/přemístění ze TZ nebo ČS, které nemají status země/regionu úředně prostého tuberkulózy skotu

Rok	Počet vyšetřených plemenných býčků, býků a zvířat z jiných ČS		Počet vyšetřených krav (dojnic) starších 24 měsíců			Počet zvířat s PA změnami na jatkách	Počet bakteriologicky pozitivních zvířat
	Zvířata	Pozitivní	Počet zvířat	Pozitivní reakce	Dubiózní reakce		
2017	9 193	0	63 310	0	0	4	0
2018	4 848	0	37 765	2*	0	0	0
2019	9 276	0	60 998	0	0	0	0
2020	9 731	1*	59 662	0	0	0	0
2021	10 212	0	54 394	0	0	0	0
2022	10 142	0	57 344	0	0	0	0

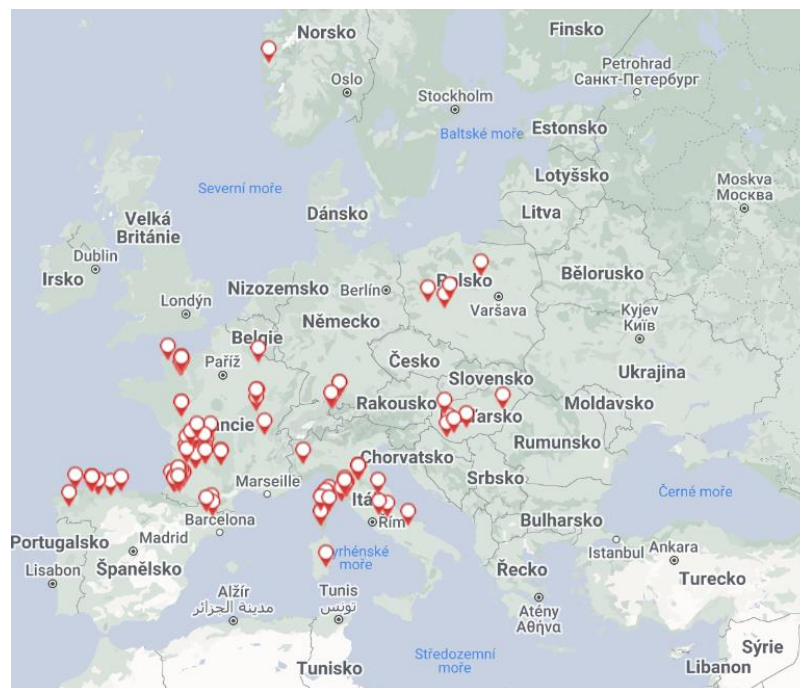
* Ve všech případech byla nákaza prostřednictvím simultánní tuberkulinace vyloučena

Tuberkulóza skotu - Evropa

2022

2023 (do 29.8.)

Mycobacterium tuberculosis complex - celkem 143 ohnisek

AUSTRIA	3
BELGIUM	1
FRANCE	104
GERMANY	3
HUNGARY	5
ITALY	11
POLAND	4
SPAIN	9
NORWAY	1

Mycobacterium tuberculosis complex – celkem 129 ohnisek

AUSTRIA	2
NORWAY	1
FRANCE	84
GERMANY	2
HUNGARY	6
ITALY	16
POLAND	4
SPAIN	14

Brucelóza skotu - ČR

Výskyt v ČR – naposledy v roce 1964

Eradikační program – ukončen v roce 1964

Status území prostého nákazy – od roku 2004 (se vstupem do EU)

Vakcinace – v ČR zakázána

Monitoring (sérologické vyšetření – ELISA; RBT+ RVK):

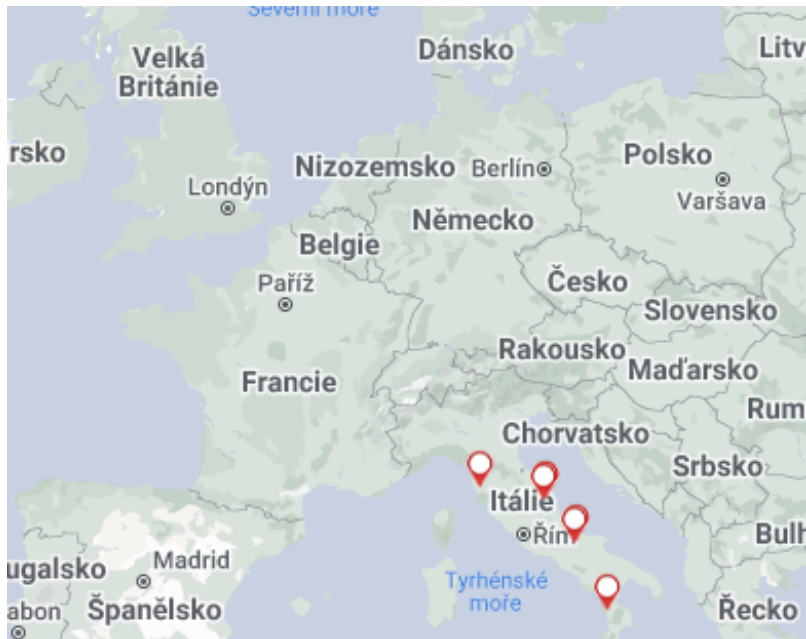
- 10 % skotu samičího pohlaví staršího 24 měsíců 1x ročně
- plemenní býci před zařazením do plemnitby a 1x ročně v průběhu plemnitby
- všechny zmetalky bezprostředně po zmetání
- u skotu při dovozu/přemístění ze TZ nebo ČS, které nemají status země/regionu úředně prostého brucelózy skotu

Rok	Sérologické vyšetření + bakteriologické vyšetření zmetků	
	Počet vyšetření	Pozitivní / Dubiózní
2017	81 822	0
2018	80 588	2*/1*
2019	79 067	0
2020	84 342	0
2021	74 384	6*/0
2022	75 914	2*/0

* Ve všech případech byla nákaza specifickými testy vyloučena

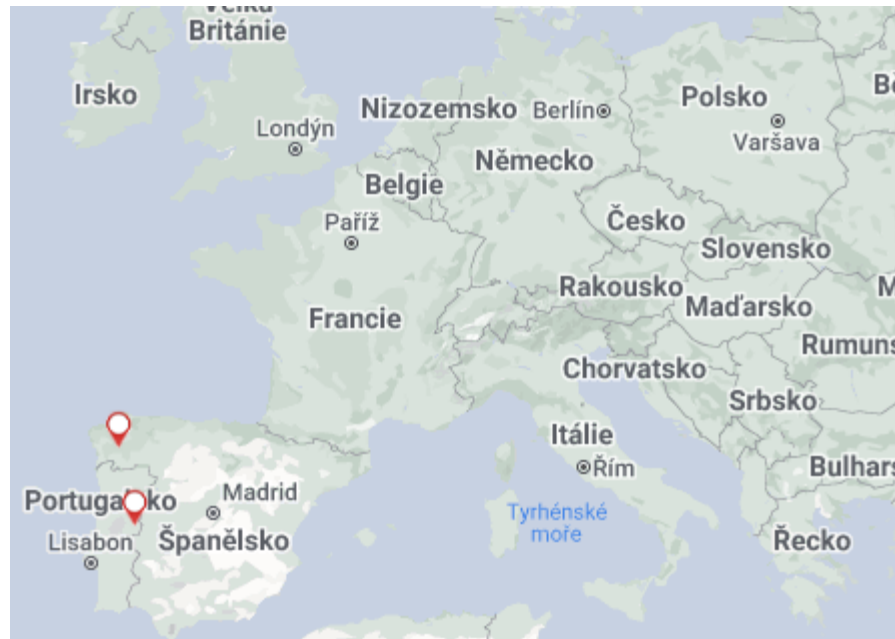
Brucelóza skotu - Evropa

2022 – *Brucella abortus*

ITALY 6 (skot)

2022 – *Brucella suis*

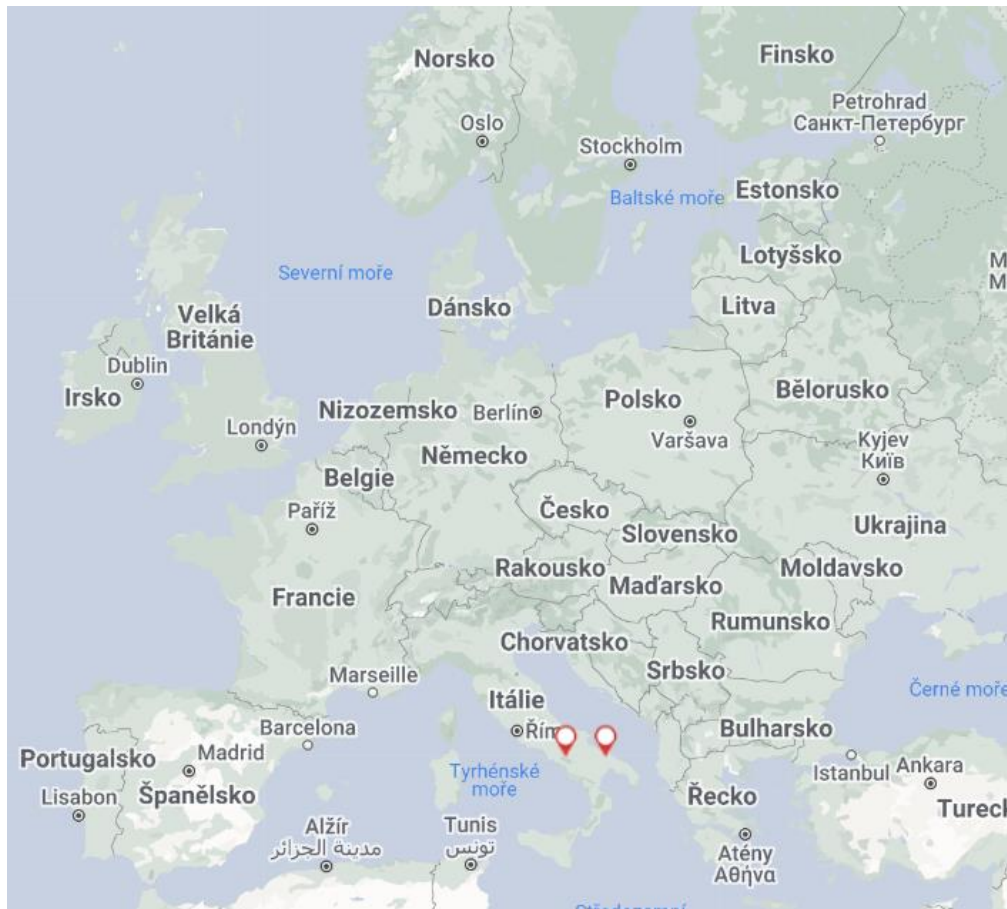

SPAIN 1 (ovce), Portugal 1 (skot)

Dále byl v roce 2022 hlášen výskyt *Brucella melitensis* u skotu (1 ohnisko) na Kypru.

Brucelóza skotu - Evropa

2023 (do 29.8.) – *Brucella abortus*

Enzootická leukóza skotu - ČR

Výskyt v ČR – naposledy v roce 2010

Eradikační program – ukončen v roce 1996

Status území prostého nákazy – od roku 2004 (se vstupem do EU)

Vakcinace – v ČR zakázána

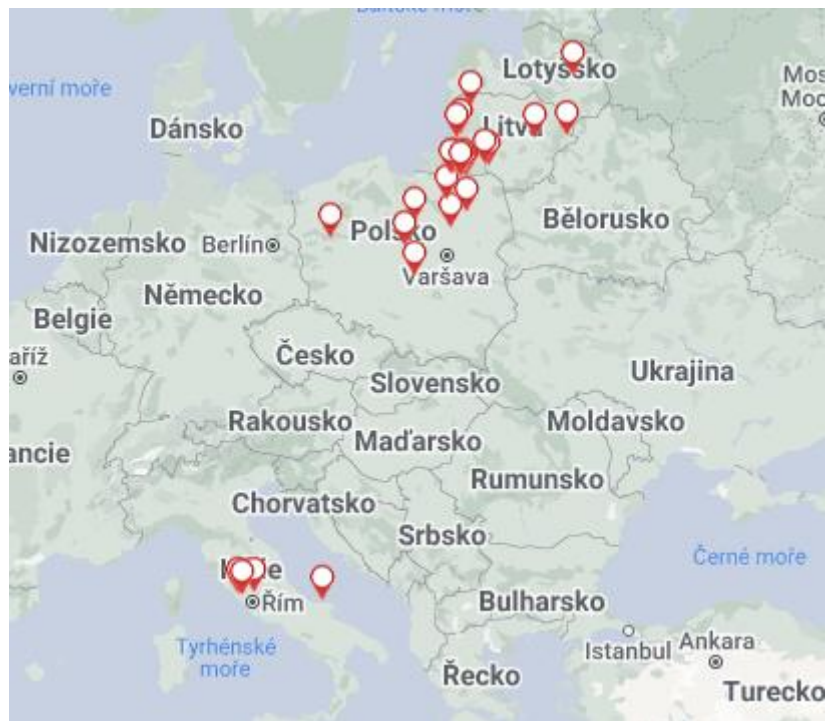
Monitoring (sérologické vyšetření - ELISA):

- 10 % skotu samičího pohlaví staršího 24 měsíců 1x ročně
- plemenní býci před zařazením do plemenitby a 1x ročně v průběhu plemenitby
- všechny zmetalky bezprostředně po zmetání
- u skotu při dovozu/přemístění ze TZ nebo ČS, které nemají status země/regionu úředně prostého enzootické leukózy skotu

Rok	Sérologické vyšetření	
	Počet vyšetřených zvířat	Pozitivní
2017	75 767	0
2018	76 205	0
2019	74 844	0
2020	73 836	0
2021	70 872	0
2022	72 084	0

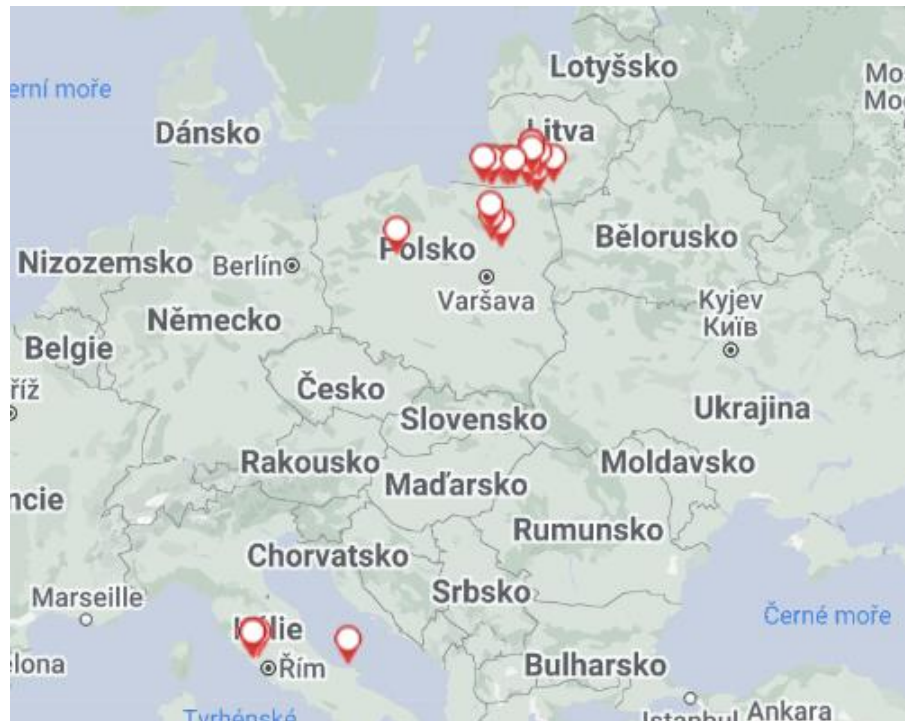
Enzootická leukóza skotu - Evropa

2022

LITHUANIA	8
POLAND	17
ITALY	8
LATVIA	1

2023 (do 29.8.)

LITHUANIA	5	ITALY 6
POLAND	13	

Bovinní spongiformní encefalopatie - ČR

Výskyt v ČR – naposledy v květnu 2009

Aktivní monitoring – 1. 2. 2001 – 31. 12. 2009

Status země se zanedbatelným rizikem BSE – od roku 2015

Vakcinace – není

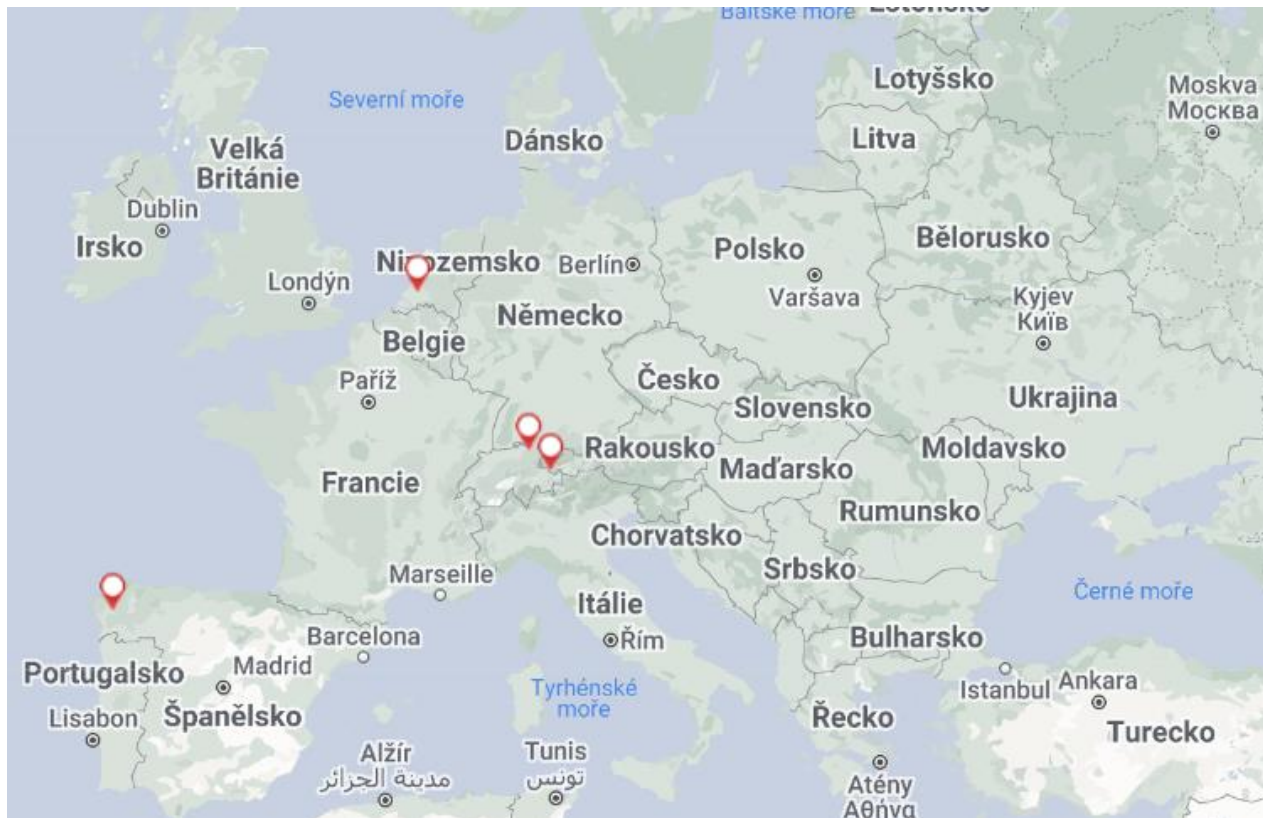
Monitoring (rychlý imunotest na BSE):

- v průběhu aktivního monitoringu (2001 – 2009) bylo diagnostikováno pouze 30 pozitivních případů
- 2013 - 2022 všechen uhynulý, utracený a nutně poražený skot od věku 24 měsíců
- **od r. 2023 v souladu s MKZ uhynulý a utracený skot od věku 48 měsíců, nutně poražený skot od 1.7.2023 od věku 48 měsíců**
- poražený skot narozený v Bulharsku a Rumunsku nebo ve TZ od věku 30 měsíců
- **skot s klinickými příznaky / podezřením na BSE**

Rok	Skot	
	Počet vyšetřených zvířat	Pozitivní
2017	20 158	0
2018	21 732	0
2019	24 428	0
2020	25 612	0
2021	24 872	0
2022	23 975	0

BSE (atypická forma)

2023

(rok 2022 dle ADIS bez výskytu)

Infekční bovinní rhinotracheitida (IBR/IPV) - ČR

ČR od 6.11.2020 uznána jako země prostá IBR/IPV.

- v roce **2021** potvrzeno celkem **80 pozitivních zvířat na 6 hospodářstvích.**
- v roce **2022** potvrzena **3 pozitivní zvířata na 1 hospodářství.**
- v roce **2023** potvrzena **4 pozitivní zvířata na 1 hospodářství.**

Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2020/689 - při potvrzení pozitivního případu na IBR se těmto hospodářstvím **odebírá status IBR prostého hospodářství** (od 21.4.2021).

Pro **opětovné získání statusu** platí splnění následujících podmínek:

- vyřazení všech pozitivních případů (odeslání na jatky)
- a dále nejdříve po 30 dnech provést sérologické vyšetření zvířat v chovu podle podmínek uvedeného nařízení 2020/689 s negativním výsledkem.

Provádí se ve všech chovech skotu, v nichž se nachází skot starší 24 měsíců.

Možná schémata vyšetření (použije se vždy 1 z uvedených možností):

A. sérologické vyšetření KRVE

- vakcinovaná i nevakcinovaná zvířata (rozdílné číslo kódu v MKZ pro vakcinovaná zvířata a pro nevakcinovaná zvířata – nutno dodržet)
- **1 x ročně vyšetření krve všech zvířat starších 24 měsíců včetně přítomných plemenných býků.**

B. sérologické vyšetření KRVE + MLÉKA

- pouze v zařízeních **bez vakcinovaných zvířat**
- **1 x ročně se odebere vzorek mléka** od všech v době odběru vzorku dojených zvířat, **a zároveň**
- **1 x ročně se odebere krev od všech zvířat starších 24 měs.**, kterým nebylo vyšetřeno mléko.

C. Sérologické vyšetření MLÉKA + vyšetření krve od plemenných býků

- pouze v zařízeních **bez vakcinovaných zvířat**, ve kterých produkuje **mléko alespoň 30 % zvířat z řad skotu**.
- 3 x ročně se odebírá vzorek mléka od všech v době odběru vzorku dojených zvířat + 1 x ročně se odebere krev pouze od plemenných býků (starších 24 měsíců)
- vzorky mléka musí být odebrány v intervalech ne kratších jak 3 měsíce.

D. Sérologické vyšetření MLÉKA

- v zařízeních **bez vakcinovaných zvířat**, ve kterých je **méně než 5 % plemenných býků** a alespoň 95 % samic starších 24 měsíců určených nebo používaných k produkci mléka.
- vzorky mléka se odebírají **6 x ročně** v intervalech ne kratších jak 2 měsíce od všech v době odběru vzorku dojených zvířat.

Pokud hospodářství splní podmínky pro použití varianty C i D, chovatel si může zvolit, kterou variantu využije.

Pravidla pro odběr vzorků mléka:

Pokud je v chovu **méně než 100 aktuálně dojených krav**, je možné odebrat **směsný vzorek mléka o objemu 500 až 1000 ml** přímo z tanku, ve kterém je mléko nadojené od všech dojených zvířat.

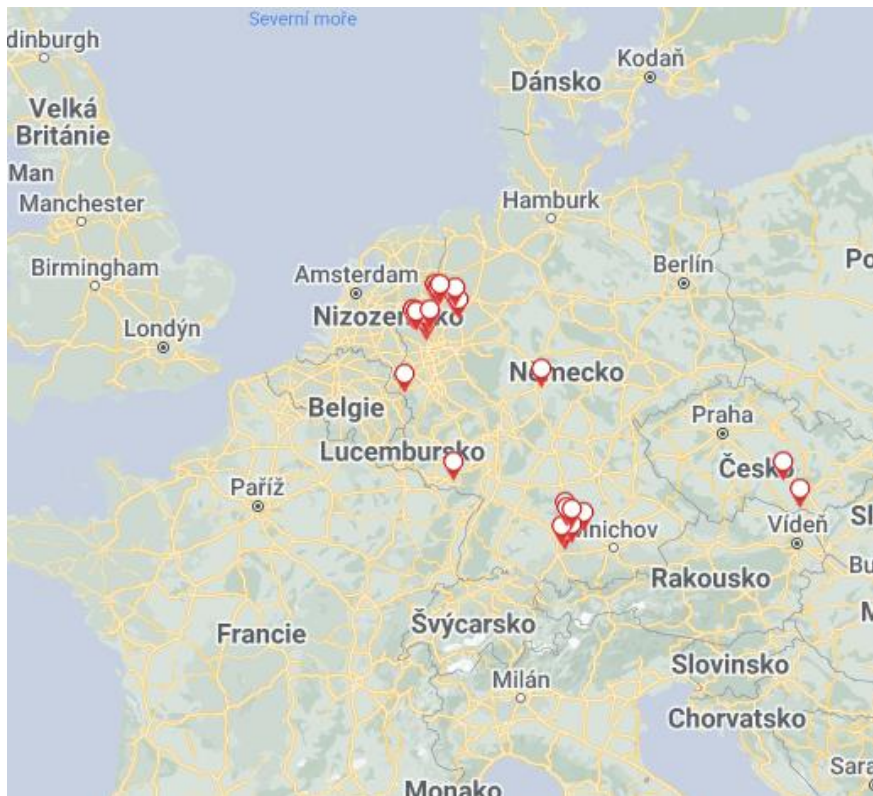
U větších chovů se vždy odebírají **jednotlivé vzorky mléka** (směšování vzorků proběhne v laboratoři).

Pokud je však odběr mléka proveden společně **s kontrolou užitkovosti**, je možné vzorky smísit na farmě (**vždy 1 směsný vzorek maximálně od 100 ks zvířat**) i u větších chovů. Směsný vzorek musí činit 500 až 1000 ml.

Směsné vzorky musí být ve všech případech **doloženy seznamem zvířat**, jejichž mléko je ve vzorku obsaženo.

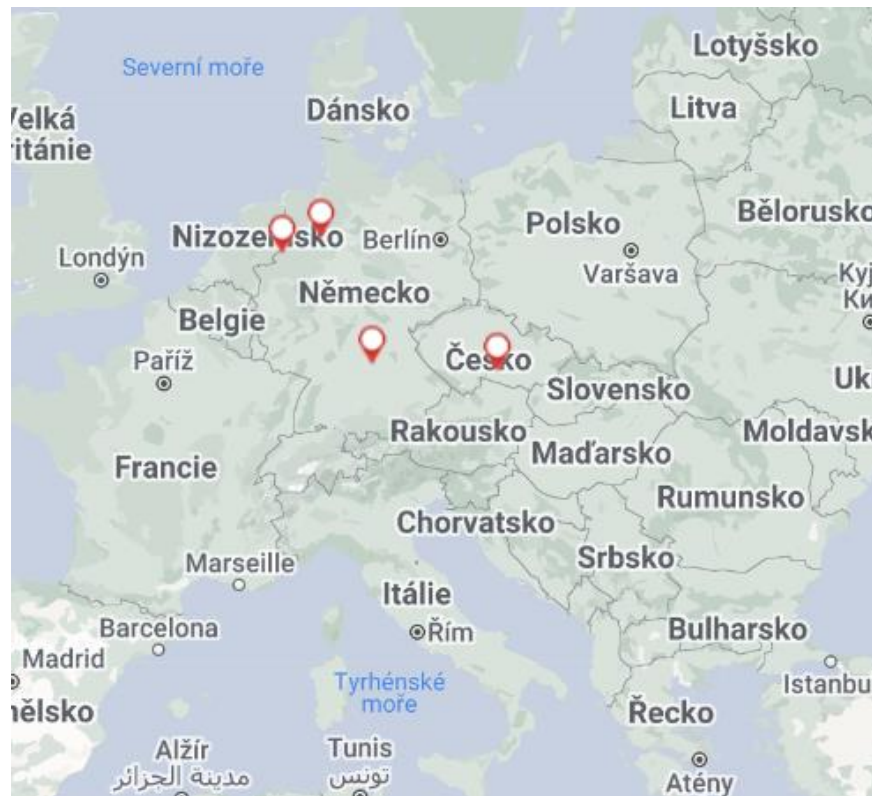
Infekční bovinní rhinotracheitida - Evropa

2022

Německo 25
 ČR 1
 Rakousko 1

2023 (do 29.8.)

Německo 3
 ČR 1

Hlášeno pouze státy, které mají status prostý IBR/IPV: ČR, Dánsko, Německo, Rakousko, Finsko, Švédsko, 3 oblasti Itálie

Katarální horečka ovcí - Bluetongue - ČR

Výskyt v ČR – naposledy v září 2009

Eradikační program – povinná vakcinace 2007 – duben 2011

Status území prostého nákazy – od 29.4.2013 (2 roky bez výskytu nákazy po ukončení vakcinace)

Vakcinace – v ČR zakázána

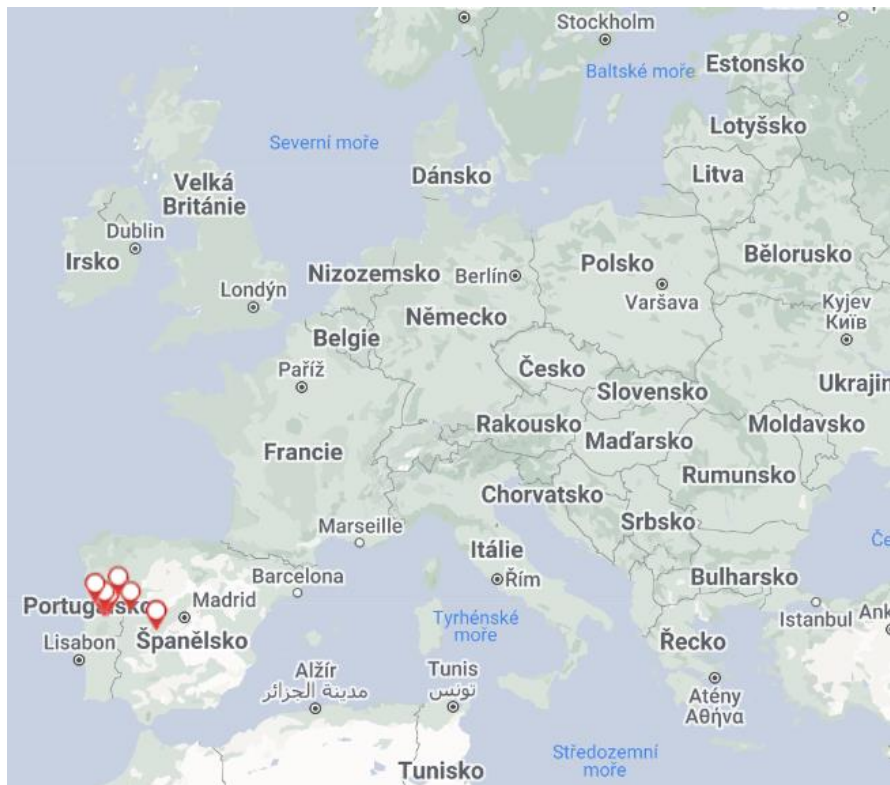
Monitoring (sérologické vyšetření – ELISA): od května do listopadu (období výskytu vektorů) aktivní monitoring v souladu s Nařízením (ES) č. 2016/429 AHL (odhalení prevalence 20 % s 95 % spolehlivostí)

	Počet hospodářství	Počet zvířat	Pozitivní
2016	179	1 389	0
2017	161	1 080	0
2018	151	1 052	0
2019	150	1 061	0
2020	132	927	0
2021	169	1 088	6*
2022	155	1 133	8*

* všechny sérologicky pozitivní případy byly došetřeny virologicky s negativním výsledkem (nebo se jednalo o zvířata vakcinovaná)

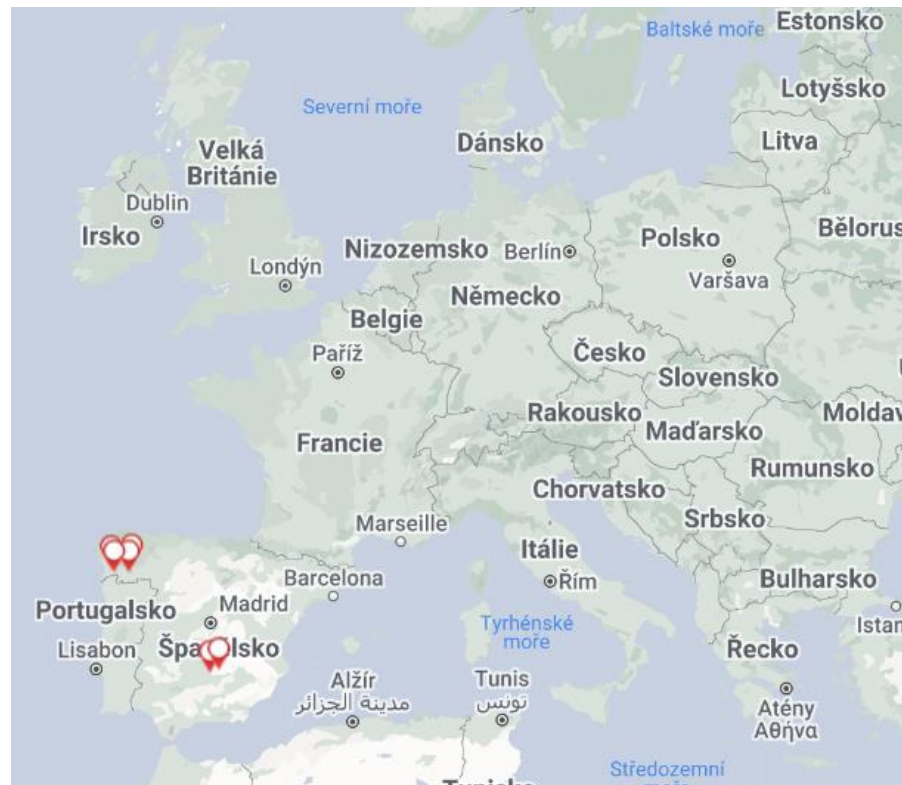
Katarální horečka ovcí (bluetongue) - Evropa

2022

Spain 3
Portugal 8

2023 (do 29.8.)

Spain 6

Bovinní virová diarrhoea - BVD

- **od roku 2023** zavedena pro chovatele skotu možnost zapojit své hospodářství do **programu dozoru** za účelem získání **statusu zařízení prostého BVD**.
- **dobrovolný program, vyšetření hrazeno chovatelem**
- program dozoru je popsán v **příloze č. 6. Metodiky kontroly zdraví zvířat a nařízené vakcinace (MKZ) na rok 2023** - uvedené podmínky jsou v souladu s nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) 2020/689.
- **status uděluje KVS SVS** po splnění podmínek uvedených v příloze č. 6 MKZ (na základě žádosti chovatele)
- chovatelé, kteří se rozhodnou zapojit své hospodářství do uvedeného programu dozoru, **oznámí tuto skutečnost místně příslušné krajské veterinární správě** prostřednictvím formuláře „Oznámení“ – k dispozici u příslušné KVS (formulář zaslán i na chovatelské svazy).

Bovinní virová diarrhoea - BVD

- program je určen zejména **pro chovatele obchodující s členskými státy (ČS) se statusem území prostého BVD:**
 - Rakousko, Finsko, Švédsko, Dánsko; Německo – vyjmenované oblasti
nebo **s ČS se schváleným eradikačním programem pro BVD:**
 - Německo – vyjmenované oblasti, Irsko – celé území
- pokud zařízení (hospodářství) v ČR získá status zařízení prostého BVD, je možné **přemístění skotu z tohoto zařízení do výše uvedených členských států** nebo jejich oblastí za splnění podmínek příslušného vyšetření zvířat na BVD **bez nutnosti provedení karantény.**

Bovinní virová diarrhoea - BVD

- aktuální informace jsou k dispozici na webu SVS ČR v sekci „Zvířata“ » „Nákazy zvířat“ » „BVD“
- <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/bvd/>
- na uvedeném odkazu je k dispozici i seznam hospodářství v ČR se statusem zařízení prostého BVD (zařízení, jimž byl již na základě podmínek MKZ udělen status).

Vyšetření na BVD podle přílohy č. 6 MKZ

Vyšetření zvířat za účelem udělení statusu zařízení prostého BVD

Chovatel si **může zvolit ze 2 režimů vyšetřování** zvířat v hospodářství:

A. Virologické vyšetření (ELISA průkaz antigenu, PCR průkaz genomu viru):

Vyšetření vzorků **krve** nebo **vyšetření ušního štěpu** (v případě telat) od všech zvířat z řad skotu v hospodářství provedené během posledních 12 měsíců.

U všech telat narozených v posledních 12 měsících musí být vzorky odebrány po úřední identifikaci nebo současně s ní, **ne však později než 20 dní po porodu.**

Matky telat jsou kontrolovány nepřímo testováním telat. Matky telat s negativními výsledky není třeba testovat.

Při detekci virového antigenu z krve je možné využití ELISA testu u vzorků odebraných buď před příjmem kolostra, nebo až po 90 dnech po porodu. Bez omezení je možno tento test použít při testování kožních biopsií – ušní štěp.

Pro testy PCR je možné využít slučování vzorků – popsáno v příloze č. 6.

B. Sérologické vyšetření (ELISA)

Vyšetření **protilátek** proti BVD na **jednotlivých vzorcích krve nebo mléka** odebraných v průběhu období ne kratšího než 12 měsíců **alespoň třikrát** v intervalech ne kratších než 4 měsíce.

Vyšetření musí vždy zahrnovat **minimálně pět zvířat** nebo všechna zvířata, pokud je počet chovaných zvířat nižší než pět.

Vzorky se **přednostně** odeberou od kategorie **mladých zvířat stáří 8 - 24 měsíců**.

Pokud je skot v zařízení chován v oddělených skupinách bez přímého vzájemného kontaktu, je nutné otestovat příslušný počet zvířat z každé skupiny.

Sérologicky mohou být vyšetřena **pouze nevakcinovaná zvířata**.

Podobným způsobem je v příloze č. 6 MKZ popsáno vyšetření zvířat v hospodářství **za účelem udržení již získaného statusu.**

Chovatel opět může zvolit mezi **virologickým** a **sérologickým** vyšetřením.

- virologické vyšetření je prováděno pouze u telat
- sérologické vyšetření je prováděno **alespoň 1x ročně**, počet vyšetřovaných zvířat je stejný jako bylo uvedeno u vyšetření pro udělení statusu.

Vyšetření na *Campylobacter* a *Trichomonas* u býků – plánovaná změna na rok 2024 - MKZ - ExA900, ExA910

- a) Plemenní býci v období karantény (před přesunem do střediska pro odběr spermatu) v souladu s přílohou II částí 1 kapitolou I odst. 1 písm. c) nařízení (EU) 2020/686 následovně:
1. zvířata mladší 6 měsíců nebo držená od věku 6 měsíců ve skupině zvířat stejného pohlaví (bez samic), jedenkrát – vyšetření vzorku výplašku předkožkového vaku;
 2. zvířata ve věku 6 měsíců nebo starší, která mohla být ve styku se samicemi, vyšetření vzorku předkožkového vaku třikrát v týdenních intervalech;
- b) Plemenní býci ve střediscích pro odběr spermatu 1× ročně – v souladu s přílohou II částí 1 kapitolou I odst. 2 nařízení (EU) 2020/686.
- ~~c) Plemenní býci určení pro přirozenou plemenitbu v období 30 dnů před přemístěním (zařazením) do přirozené plemenitby.~~

Děkuji za pozornost.